

Таким чином, за допомогою малих фольклорних жанрів у молодших школярів формуються та розвиваються любов до української мови, вміння використовувати слова, відповідно до ситуації мовлення, а також опановувати образну систему мовлення. За допомогою фольклору можна з легкість формувати мовленнєву компетентність молодших школярів та вирішувати всі завдання становлення і розвитку мовленнєвої особистості.

Література

1. Бадер В. Р. Розвиток зв'язного мовлення школярів // Рідна мова. 1999. №11. С.60.
2. Варзацька Л. О., Шевченко Л.М. Методика розвитку зв'язного мовлення молодших школярів : навч. пос. Житомир. 1992. 127 с.
3. Вашуленко М.С. Лінгводидактичні орієнтири сучасної початкової мовної освіти в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія «Філологічна»*. 2010. Вип. 50. С. 57-65.
4. Комарівська Н., Лапшина І., Франчук Н. Літературна освіта дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в контексті естетичного виховання // *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія*: Збірник наукових праць. Вип. 59 / Редкол. : В.І.Шахов (голова) та ін. Вінниця : ТОВ Нілан ЛТД. 2020. С. 83-88.
5. Комарівська Н. Особливості вивчення малих фольклорних жанрів у початковій школі // *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій* : Збірник матеріалів науково-практичної конференції. Вінниця. 2012. С. 178-182.
6. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf>

Ірина Герасименко

м. Вінниця

(Науковий керівник – канд. філол. наук,

доц. Комарівська Н.О.)

ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У ПРОЦЕСІ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОЇ РОБОТИ

Анотація. Стаття присвячена актуальній проблемі формування комунікативно-мовленнєвої компетентності молодших школярів у процесі літературознавчої роботи. Виконано дефінітивний аналіз поняття

«мовленнєва компетентність». Виокремлено ефективні прийоми формування комунікативно-мовленнєвої компетентності учнів початкової школи.

Ключові слова: *мовленнєва компетентність, комунікативно-мовленнєва компетентність, молодші школярі, літературознавча робота.*

Abstract. *The article is devoted to the topical problem of formation of communicative and speech competence of junior schoolchildren in the process of literary work. A definitive analysis of the concept of "speech competence" is made. Interesting methods of formation of communicative and speech competence of primary school students are singled out.*

Keywords: *speech competence, communicative-speech competence, junior schoolchildren, literary education.*

Сучасний стан розвитку Української держави вимагає радикальної реорганізації процесу навчання та виховання підростаючого покоління. Розроблення Національної стратегії пов'язане з необхідністю кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості та конкурентоспроможності освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, прискорення інтеграції України у міжнародний освітній простір [6, с. 1].

Проблема модернізації освітньої політики взагалі й початкової зокрема є сьогодні актуальною. Щоб забезпечити стабільний розвиток і новий якісний прорив у національній системі освіти, потрібно здійснити в початковій освіті оновлення змісту, методів, прийомів, засобів і форм навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи відповідно до Концепції Нової української школи й нового Державного стандарту початкової освіти (2018р.). У цих документах зазначено, що формування ключових компетентностей молодших школярів є пріоритетним питанням початкової школи. Компетентність володіння державною мовою є ключовою компетентністю Нової української школи [7].

Мовленнєва компетентність учнів початкової школи – це «поняття комплексне, яке охоплює систему комунікативно-мовленнєвих умінь, які

слугуватимуть школярам для розв'язання різноманітних комунікативних завдань у процесі мовленнєвої діяльності» [1, с. 137]. А формування комунікативно-мовленнєвих умінь – це «процес становлення й формування мовленнєвої особистості в процесі взаємодії, комунікації і спілкуванні її з іншими мовцями в різних мовленнєво-комунікативних ситуаціях; включення мовця в різні види мовленнєвої діяльності, які спрямовані на реалізацію завдань навчання, пізнання, спілкування» [1, с. 138].

Одним з головних компонентів розвитку комунікативно-мовленнєвої компетентності молодших школярів є читання, яке є основою опанування всіх наук і розвитку людського інтелекту. Розвиток комунікативно-мовленнєвих умінь учнів виявляється тоді, коли формується навичка читання, тобто правильне й швидке пізнання літер і їхніх поєднань, перетворення у вимові звуків і слів.

При виборі методів і прийомів навчання для формування комунікативно-мовленнєвої компетентності варто враховувати мету, зміст та етапи уроку, вікові й індивідуальні особливості школярів, їхній рівень мовленнєвого розвитку, прагнення та інтереси. Спілкування з літературою задовольняє потребу молодших школярів в емоційних переживаннях і стимулює їхні творчі здібності.

Найбільш сприятливими для формування комунікативно-мовленнєвих умінь у процесі літературознавчої роботи є такі прийоми: переказ, бесіда, система вправ і завдань, рольова гра, дискусія, парна або групова робота тощо [1, с. 138].

На уроках читання важливо використовувати переказ, який сприяє розвитку мовлення молодших школярів, виробленню навичок усного висловлювання: правильного, логічного, послідовного, образного. Пропонуємо орієнтовний план роботи над переказом. Перший етап – попередня бесіда: може проводитися не завжди, проте необхідна для з'ясування знань учнів про те, про що йтиметься у творі. Другий етап – читання вчителем тексту: чітко й виразно. Після читання художнього твору відбувається аналіз змісту тексту.

Під час цієї роботи школярі повинні усвідомити головну думку й ідею твору, чітко уявити послідовність подій та причинно-наслідкові зв'язки.

Важливим аспектом під час підготовки до переказу є розгляд будови прочитаного тексту: зачин твору, основна частина, кінцівка твору. Наступний етап – складання плану майбутнього переказу. Найпростішим варіантом є коли учням пропонується текст, який поділений на логічні частини. Варто зазначити, що план переказу може складатися з розповідних, питальних чи називних речень. Ефективним прийомом перевірки розуміння тексту є запитання за його змістом з кількома варіантами відповіді, серед яких треба вибрати правильну.

Для формування комунікативно-мовленнєвих умінь молодших школярів цікавими прийомами є вправи на заучування напам'ять віршів, чистомовок, скоромовок, зразок мовлення вчителя, творчі вправи.

До творчих вправ відносяться імпровізація, драматизація, словесне малювання, творчі перекази, які спрямовані на формування вмінь учнів будувати зв'язні висловлювання усної та писемної форми мовлення.

Наприклад, творча вправа «Допиши вірш»:

Ходить лісом їжачок,

В нього шубка з ... (ниточок, колючок, дроту).

Вночі їй завжди півник сниться.

Вона не курка, а ... (гуска, ворона, лисиця).

У неділю на Хрещатик

Квочка вивела ... (голубів, курчаток, овець).

По дорозі жук повзе,

На спині листок ... (фарбує, малює, везе).

Використання творчих завдань у процесі літературознавчої роботи допомагають навчатися у невимушеній формі й потребують від учнів пошуку нових знань і способів дій, розвивають інтерес до читання, комунікативно-мовленнєві вміння.

Роботу в парах і малих групах можна використовувати з 1 класу. Наприклад, у ході дидактичної гри в учнів виробляються уміння думати,

розвиваються увага й мовлення. Гра залучає дітей до винахідливості, пошуку й збуджує бажання перемогти. Наведемо приклад дидактичної гри.

Гра «Мікрофон»: учні розповідають, які асоціації у них виникли, коли вони читали оповідання, вірш тощо. Учні по черзі пояснюють, як вони розуміють зміст твору [2, с. 24].

Використання дидактичних ігор у процесі літературознавчої роботи стає важливим засобом розвитку пізнавального інтересу та дає можливість об'єктивно оцінити знання і вміння молодших школярів.

Таким чином, формування комунікативно-мовленнєвої компетентності є важливим інструментом, за допомогою якого учні встановлюють контакт з навколишнім світом, розвиваються комунікативні здібності, творче мислення й пізнавальна активність.

Література

1. Вашуленко О. В. Формування комунікативно-мовленнєвих умінь молодших школярів на уроках літературного читання. Освіта XXI століття: теорія, практика, перспективи: матеріали Першої міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, м. Київ, 18 квіт. 2019 р. / Дидактика: теорія і практика : зб. наук. праць. Київ : Фенікс. 2019. С. 137-139.
2. Водолажко Л.І. Розвивальні творчі ігри на уроках читання в 1-4 класа // <https://urok-ua.com/yak-navchyty-dytynu-chytaty/>.
3. Колеснік К.А. Модель організації групової діяльності учнів при вивченні художнього твору // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті сучасних освітніх парадигм : збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 5-6 квітня 2017 р.) за ред. О.А.Голук ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної, початкової освіти та мистецтв. Вінниця : ТОВ «Меркьюрі-Поділля». 2017. Вип. 6. С. 69-73.
4. Комарівська Н. Творчий розвиток молодших школярів на уроках літературного читання // Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД». 2016. Вип. 5. С. 168-172.
5. Лапшина І.М. Порівняльні аспекти формування мовної особистості дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / І.М.Лапшина, І.І.Козак // Психолінгвістика: Збірник наукових праць ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Переяслав-Хмельницький: ФОП Лукашевич О.М., 2015. – Вип.18 (2). – С. 33-42.
6. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (схвалено Указом Президента України від 25 червня 2013 року №344/2013) <https://www.google.com.ua/search?q>.
7. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf>.